

#MPΔ2024

Οδηγός Μελέτης

**ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ
ΑΝΑΠΗΡΙΑ**

«Το δικαίωμα στην εκπαίδευση»

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:

ΑΝΝΑ ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ:

ΣΤΑΥΡΟΣ ΡΑΦΑΗΛ ΓΙΟΥΒΑΝΝΗΣ

13-15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2024

*9^η Πανελλήνια Μαθητική Προσομοίωση
των Επιτροπών του ΟΗΕ
για τα δικαιώματα του Ανθρώπου
«Μαθητές σε Ρόλο Διπλωμάτη»*

Πίνακας Περιεχομένων

1.Καλωσόρισμα Προεδρείου.....	
2. Ιστορική Επισκόπηση: Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών , η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και το Προαιρετικό Πρωτόκολλο.....	
3. Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία : Ρόλος και Αρμοδιότητες.....	
4. Το άρθρο 24 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία.....	
5.Ανάλυση του άρθρου 24 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία.....	
6. Ειδικότερα Ζητήματα.....	
6.1 Ίση προσβασιμότητα για τα άτομα με σωματική αναπηρία στις σχολικές δομές.....	
6.2 Ένταξη παιδιών με σωματική αναπηρία στο σχολικό πρόγραμμα και ειδικότερα στο μάθημα της φυσικής αγωγής (γυμναστικής).....	
6.3 Διασφάλιση της ψυχικής και σωματικής ασφάλειας καθώς και της ορθής εκπαίδευσης για τους μαθητές των ειδικών σχολείων.....	
7.Ερωτήσεις προς τους συμμετέχοντες και τις συμμετέχουσες.....	
8. Ενδεικτικές πηγές για πρόσθετη μελέτη.....	
9. Ηλεκτρονικές Πηγές – Βιβλιογραφία.....	

1. Καλωσόρισμα Προεδρείου

Αγαπητές συμμετέχουσες και αγαπητοί συμμετέχοντες,

Σας καλωσορίζουμε στην 9^η Μαθητική Προσομοίωση των Επιτροπών του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου «Μαθητές σε Ρόλο Διπλωμάτη» και συγκεκριμένα, στην Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία με θεματική το Δικαίωμα στην Εκπαίδευση.

Η Οικουμενική Διακήρυξη μαζί με τα Σύμφωνα του ΟΗΕ -το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα- αποτελούν την Παγκόσμια Βίβλο για τα δικαιώματα του ανθρώπου στον κόσμο. Η Επιτροπή μας επικεντρώνεται με βάση αυτά στην καταπολέμηση διακρίσεων σε βάρος ατόμων με σωματική ή νοητική αναπηρία στον τομέα της εκπαίδευσης.

Ο παρών Οδηγός Μελέτης αποτελεί ένα εργαλείο για εσάς, ώστε να σας καθοδηγήσει και να σας προσφέρει τα εφόδια για προετοιμασία και συμμετοχή σε ένα γόνιμο διάλογο με παραγωγικό αποτέλεσμα κατά τη διάρκεια του συνεδρίου.

Περιμένουμε να σας γνωρίσουμε από κοντά, να ακούσουμε τις ιδέες σας και να εργαστούμε σε πνεύμα συλλογικότητας και συνεργασίας. Καθ' όλη την διάρκεια της προετοιμασίας αλλά και τις μέρες του συνεδρίου θα είμαστε δίπλα σας για να σας βοηθήσουμε σε ό,τι χρειαστείτε και να λύσουμε κάθε απορία σας.

Σας ευχόμαστε καλή επιτυχία στην προετοιμασία σας.

Με εκτίμηση,

Διαμαντοπούλου Κωνσταντίνα, Πρόεδρος

Αντωνίου Μάριος-Γιώργος, Αντιπρόεδρος

2. Ιστορική Επισκόπηση: Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και το Προαιρετικό Πρωτόκολλο

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), ο παγκόσμιος διεθνής οργανισμός, συστάθηκε από 51 ιδρυτικά κράτη (ανάμεσα στα οποία και η Ελλάδα) στο Σαν Φρανσίσκο στις 26 Ιουνίου του 1945, και τέθηκε σε ισχύ στις 24 Οκτωβρίου του ίδιου έτους, μετά την κύρωση του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών από τα κοινοβούλια των κρατών μελών. Σήμερα αριθμεί 193 κράτη-μέλη.

Οι σκοποί του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών καταγράφονται στο Άρθρο 1 του Χάρτη, με την παράγραφο 3 να εντάσσει σε αυτούς την «ανάπτυξη και ενθάρρυνση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χωρίς διάκριση φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας». Για την υλοποίηση του σκοπού αυτού, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ έχει υιοθετήσει μια σειρά διεθνών συμβάσεων για την προστασία του ανθρώπου, ανάμεσα στις οποίες είναι και η Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, που υιοθετήθηκε στις 13 Δεκεμβρίου του 2006. Τέθηκε σε ισχύ περίπου δύο χρόνια μετά, στις 3 Μαΐου του 2008. Μέχρι σήμερα, έχει κυρωθεί από 167 κράτη, ανάμεσα στα οποία και η Ελλάδα. Η Σύμβαση έχει κυρωθεί και από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Σύμβαση θέτει αρχικά την εγγενή αξιοπρέπεια και αξία του ατόμου, την ισότητα στα δικαιώματα ως θεμέλιο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης, και υιοθετεί μια ευρεία κατηγοριοποίηση των Ατόμων με Αναπηρία και επιβεβαιώνει ότι όλα τα πρόσωπα, με όλους τους τύπους αναπηριών πρέπει να απολαμβάνουν όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες. Αποσαφηνίζεται ο τρόπος με τον οποίο κάθε δικαίωμα θα εφαρμόζεται στα άτομα αυτά, καθώς επίσης, προσδιορίζονται οι τομείς στους οποίους παραβιάζονται τα δικαιώματα που κατοχυρώθηκαν από τη Σύμβαση, με σκοπό να τροποποιηθούν και οι περιοχές στις οποίες απαιτείται η ενίσχυση της προστασίας των δικαιωμάτων αυτών.¹ Τη Σύμβαση συνοδεύει το Προαιρετικό Πρωτόκολλο, το οποίο τέθηκε σε ισχύ ταυτόχρονα με τη

¹ Το κείμενο της Σύμβασης βρίσκεται στον κυρωτικό Νόμο 4074/2012, ΦΕΚ Α 88. Τονίζεται ότι ο ορθός όρος είναι «άτομα με αναπηρίες», και όχι άτομα με ειδικές ανάγκες.

Βλ. Office of the High Commissioner on Human Rights (χ.χ.). Committee on the Rights of Persons with Disabilities. Διαθέσιμο στο: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd> (Ανακτήθηκε στις 27/08/2024).

Σύμβαση και είναι επίσης δεσμευτικό για τα κράτη τα οποία την έχουν υπογράψει και κυρώσει. Το Πρωτόκολλο αναγνωρίζει την αρμοδιότητα της Επιτροπής να λαμβάνει και να εξετάζει τις αναφορές από ή προς όφελος ατόμων που υπάγονται στη δικαιοδοσία του κράτους και ισχυρίζονται ότι είναι θύματα παραβίασης των διατάξεων της, από το κράτος.. Οι Αποφάσεις της Επιτροπής δεσμεύουν τα κράτη μέρη.

3. Η Επιτροπή των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία: Ρόλος και Αρμοδιότητες²

Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία αποτελεί το όργανο ελέγχου της εφαρμογής της Σύμβασης. Βασικός πυλώνας τόσο της Σύμβασης, όσο και της Επιτροπής, είναι ο ορισμός των Ατόμων με Αναπηρία (ΑμεΑ). Στα ΑμεΑ συμπεριλαμβάνονται άτομα με μακροχρόνιες σωματικές, νοητικές, πνευματικές ή αισθητηριακές βλάβες, οι οποίες, σε αλληλεπίδραση με διάφορα εμπόδια, δύνανται να παρεμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία σε ίση βάση με τους άλλους ανθρώπους.

Πιο συγκεκριμένα, η Επιτροπή αποτελείται από 18 ανεξάρτητα μέλη τα οποία εκλέγονται από έναν κατάλογο προσώπων που διορίζονται από τα κράτη κατά τη διάσκεψη των κρατών μερών. Η θητεία τους είναι τετραετής και έχουν τη δυνατότητα να επανεκλεγούν μία φορά.

Η Επιτροπή είναι αρμόδια για την εξέταση των Εκθέσεων των κρατών μερών, την εξέταση ατομικών αναφορών σύμφωνα με το Προαιρετικό Πρωτόκολλο, τη διεξαγωγή ερευνών σχετικά με τυχόν παραβιάσεις των διατάξεων της Σύμβασης και την υιοθέτηση Γενικών Σχολίων σχετικά με την ερμηνεία και τον τρόπο εφαρμογής της Σύμβασης. Όλα τα κράτη-μέρη της Σύμβασης έχουν την υποχρέωση να υποβάλλουν τακτικές Εκθέσεις στην Επιτροπή σχετικά με την εφαρμογή των δικαιωμάτων που περιλαμβάνονται στη Σύμβαση. Τα κράτη οφείλουν να παρουσιάσουν την πρώτη έκθεση αρχικά εντός δύο ετών από την επικύρωσή της και, στη συνέχεια, κάθε τέσσερα χρόνια. Τα μέλη της Επιτροπής υπηρετούν υπό την προσωπική τους ιδιότητα. Η

---

² Νάσκου - Περράκη Π., Δικαιώματα του Ανθρώπου: Παγκόσμια και περιφερειακή προστασία, Θεωρία και Νομολογία, Εκδόσεις Σάκκουλα, Γ έκδοση 2022, σελ. 406 επ.,βλ. Office of the High Commissioner on Human Rights (χ.χ.). Committee on the Rights of Persons with Disabilities. Διαθέσιμο στο: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd> (Ανακτήθηκε στις 27/08/2024).

Επιτροπή για τη διευκόλυνση των κρατών μερών υιοθετεί και δημοσιεύει τα Γενικά Σχόλια, δίνοντας οδηγίες για την πλήρη εφαρμογή των άρθρων της Σύμβασης. Το Γενικό Σχόλιο αριθ. 4/2016 αφορά το δικαίωμα στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς. (Το Γενικό Σχόλιο της Επιτροπής μεταφρασμένο θα το βρείτε στο Νάσκου - Περράκη Π., Τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, τ. 3ος, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2023, σελ. 239-269)

3. Η Επιτροπή των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία: Ρόλος και Αρμοδιότητες³

Στο πλαίσιο του ΟΗΕ, η Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία αποτελεί το όργανο ελέγχου της εφαρμογής της Σύμβασης και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου. Βασικός πυλώνας τόσο της Σύμβασης, όσο και της Επιτροπής, είναι ο ορισμός των Ατόμων με Αναπηρία (ΑμεΑ). Στα ΑμεΑ συμπεριλαμβάνονται άτομα με μακροχρόνιες σωματικές, νοητικές, πνευματικές ή αισθητηριακές βλάβες, οι οποίες, σε αλληλεπίδραση με διάφορα εμπόδια, δύνανται να παρεμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία σε ίση βάση με τους άλλους ανθρώπους.

Πιο συγκεκριμένα, η Επιτροπή αποτελείται από 18 ανεξάρτητα μέλη και είναι αρμόδια για την εξέταση των εκθέσεων των κρατών μερών, την εξέταση ατομικών αναφορών σύμφωνα με το Προαιρετικό Πρωτόκολλο, τη διεξαγωγή ερευνών σχετικά με τυχόν παραβιάσεις των διατάξεων της Σύμβασης και την υιοθέτηση Γενικών Σχολίων σχετικά με την ερμηνεία και τον τρόπο εφαρμογής της Σύμβασης. Τα μέλη της Επιτροπής υπηρετούν υπό την προσωπική τους ιδιότητα. Εκλέγονται από έναν κατάλογο προσώπων που διορίζονται από τα κράτη κατά τη διάσκεψη των κρατών μερών. Η θητεία τους είναι τετραετής και έχουν τη δυνατότητα να επανεκλεγούν μία φορά.

---

³ (Office of the High Commissioner on Human Rights (χ.χ.). Committee on the Rights of Persons with Disabilities. Διαθέσιμο στο: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd>. Ανακτήθηκε στις 03/09/2024.)

4. Το άρθρο 24 της Διεθνούς Σύμβασης των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία⁴

«Άρθρο 24»:

1. Τα Κράτη Μέρη αναγνωρίζουν το δικαίωμα των ΑμεΑ στην εκπαίδευση. Με σκοπό να πραγματοποιήσουν το δικαίωμα αυτό χωρίς διάκριση και βάσει των ίσων ευκαιριών, τα Κράτη Μέρη εξασφαλίζουν ένα σύστημα ενταξιακής εκπαίδευσης σε όλα τα επίπεδα και δια βίου μάθηση που αποσκοπεί:

α. στην πλήρη ανάπτυξη των ανθρωπίνων δυνατοτήτων και την αίσθηση αξιοπρέπειας και αυτοεκτίμησης, και την ενίσχυση του σεβασμού για τα δικαιώματα του ανθρώπου, τις θεμελιώδεις ελευθερίες και την ανθρώπινη ποικιλομορφία,

β. στην ανάπτυξη της προσωπικότητας, των ταλέντων και της δημιουργικότητας των ΑμεΑ, όπως επίσης και των διανοητικών και σωματικών ικανοτήτων, στο μέγιστο βαθμό,

γ. στη διευκόλυνση των ΑμεΑ προκειμένου να συμμετέχουν αποτελεσματικά σε μια ελεύθερη κοινωνία

2. Για την πραγματοποίηση αυτού του δικαιώματος, τα Κράτη Μέρη εξασφαλίζουν ότι:

α. τα ΑμεΑ δεν αποκλείονται από το γενικό εκπαιδευτικό σύστημα λόγω της αναπηρίας, και ότι τα παιδιά με αναπηρία δεν αποκλείονται από τη δωρεάν και υποχρεωτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ή τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, λόγω της αναπηρίας,

β. τα ΑμεΑ μπορούν να έχουν πρόσβαση σε μια ενταξιακή, ποιοτική και δωρεάν πρωτοβάθμια εκπαίδευση και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σε ίση βάση με τους άλλους, στις κοινότητες στις οποίες ζουν,

⁴ (Ηνωμένα Έθνη. Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ (χ.χ.). Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και Προαιρετικό Πρωτόκολλο. Διαθέσιμο στο: <https://unric.org/el/%CF%83%CF%8D%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B1%CF%84%CF%8C%CE%BC%CF%89%CE%BD-%CE%BC-2/>. Ανακτήθηκε στις 03/09/2024.)

γ. παρέχεται εύλογη προσαρμογή των αναγκών του ατόμου,

δ. τα ΑμεΑ θα λαμβάνουν την υποστήριξη που απαιτείται, εντός του γενικού εκπαιδευτικού συστήματος, για να διευκολύνουν την αποτελεσματική τους εκπαίδευση,

ε. αποτελεσματικά εξατομικευμένα μέτρα υποστήριξης παρέχονται σε περιβάλλοντα που μεγιστοποιούν την ακαδημαϊκή και κοινωνική ανάπτυξη, σύμφωνα με το σκοπό της πλήρους ένταξης.

3. Τα Κράτη Μέρη διευκολύνουν τα ΑμεΑ να αποκτήσουν δεξιότητες τόσο ως προς το πώς θα διάγουν τη ζωή τους, όσον και ως προς την κοινωνική ανάπτυξη τους για να διευκολύνουν την πλήρη και ίση συμμετοχή τους στην εκπαίδευση και ως μέλη της κοινωνίας. Γι' αυτό, τα Κράτη Μέρη λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων:

α. διευκόλυνση της εκμάθησης Braille, των εναλλακτικών κειμένων, βοηθητικών και εναλλακτικών μεθόδων, μέσων και μορφών επικοινωνίας και προσανατολισμού και κινητικών δεξιοτήτων, και διευκόλυνσης της υποστήριξης και της καθοδήγησης από/προς άτομα/ομάδες σχετικές με την αναπηρία,

β. διευκόλυνση της εκμάθησης της νοηματικής γλώσσας και της προώθησης της γλωσσικής ταυτότητας της κοινότητας των κωφών,

γ. διασφάλιση ότι η εκπαίδευση των ατόμων και συγκεκριμένα των παιδιών που είναι τυφλά, κωφά ή κωφώτυφλα, παρέχεται στις πιο κατάλληλες γλώσσες και μεθόδους και μέσα επικοινωνίας για το άτομο, και σε περιβάλλον που μεγιστοποιεί την ακαδημαϊκή και κοινωνική ανάπτυξη.

4. Για να βοηθήσουν στη διασφάλιση της πραγματοποίησης αυτού του δικαιώματος, τα Κράτη Μέρη λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα για την πρόσληψη δασκάλων, συμπεριλαμβανομένων και δασκάλων με αναπηρία, οι οποίοι είναι ειδικευμένοι στην νοηματική γλώσσα και/ή στην γλώσσα Braille, και για την εκπαίδευση επαγγελματιών και προσωπικού οι οποίοι εργάζονται σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Τέτοια εκπαίδευση ενσωματώνει την ευαισθησία για θέματα αναπηρίας και τη χρήση κατάλληλων βοηθητικών και εναλλακτικών μεθόδων, μέσων και μορφών επικοινωνίας, εκπαιδευτικών τεχνικών και υλικού για υποστήριξη των ΑμεΑ.

5. Τα Κράτη Μέρη διασφαλίζουν ότι τα ΑμεΑ έχουν τη δυνατότητα να έχουν πρόσβαση στη γενική τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, στην ενήλικη εκπαίδευση και στη δια βίου μάθηση χωρίς διάκριση και σε ίση βάση με τους άλλους. Ως προς αυτό, τα Κράτη Μέρη διασφαλίζουν την παροχή εύλογης προσαρμογής στα ΑμεΑ.

5. Ανάλυση του άρθρου 24 της Σύμβασης των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία

Σύμφωνα με το άρθρο 24 της Διεθνούς Σύμβασης των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία, τα κράτη μέρη δεσμεύονται να αναγνωρίζουν και να προστατεύουν το δικαίωμα των ΑμεΑ στην εκπαίδευση εξασφαλίζοντας τους ίσες ευκαιρίες χωρίς διακρίσεις. Αναλυτικότερα, στόχοι της εκπαίδευσης που θέλουν να προωθήσουν τα κράτη μέρη είναι η ανάπτυξη των δυνατοτήτων και ο σεβασμός της αξιοπρέπειας όλων των ατόμων, η προσωπική τους εξέλιξη και η ίση πρόσβαση στην κοινωνική συμμετοχή. Προκειμένου αυτό να καταστεί εφικτό, τα κράτη μέρη υποχρεούνται να παρέχουν στους ανθρώπους με αναπηρίες δωρεάν πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση ίσης βάσης με τους υπόλοιπους πολίτες, να διαφυλάττουν την ισότιμη πρόσβαση στο ευρύτερο εκπαιδευτικό σύστημα, να πραγματοποιούν τις απαραίτητες προσαρμογές σε αυτό και να παρέχουν την απαραίτητη υποστήριξη στα άτομα με αναπηρία προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης ως μέσω επίτευξης της μέγιστης δυνατής ακαδημαϊκής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Προκειμένου να παρέχονται στα ΑμεΑ όλες οι γνώσεις και οι δεξιότητες που θα τους χρησιμεύσουν σε όλους τους τομείς της καθημερινότητας τους, τα Κράτη Μέρη λαμβάνουν διάφορα μέτρα. Πιο συγκεκριμένα, φροντίζουν να βελτιωθούν τα μέσα εκμάθησης της γραφής Braille, καθώς και της νοηματικής γλώσσας, ενώ παράλληλα διασφαλίζουν ότι οι εν λόγω μαθητές έχουν όλα τα εχέγγυα ώστε να απολαμβάνουν -στις κατάλληλες γλώσσες- μια ολοκληρωμένη και ορθή εκπαίδευση. Επιπλέον, καθοριστικός είναι ο ρόλος των εκπαιδευτικών. Τα Κράτη Μέρη προσλαμβάνουν εκπαιδευτικούς, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται εκπαιδευτικοί με αναπηρία, οι οποίοι θα έχουν λάβει κάποια εξειδικευμένη εκπαίδευση σχετικά με την γλώσσα Braille και την νοηματική. Επιπροσθέτως, σημαντική είναι η εκπαίδευση όλου

του προσωπικού που εργάζεται σε αυτόν τον τομέα, ώστε όλοι οι αρμόδιοι να αποκτήσουν γνώσεις αναφορικά με τα ζητήματα που αφορούν τα άτομα με αναπηρία και τις ιδιαιτερότητες στον τρόπο εκπαίδευσης τους. Τέλος, διασφαλίζουν ότι παρέχονται σε όλους τους μαθητές με αναπηρία ίσες ευκαιρίες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και σε κάθε άλλη μορφή εκπαίδευσης που έπεται των μαθητικών χρόνων (δια βίου μάθηση, τεχνική εκπαίδευση), μέσα από την διασφάλιση της προσβασιμότητας για τα άτομα αυτά⁵.

Επεξήγηση Ορολογίας:

Άτομα με αναπηρία: Ο όρος, σύμφωνα με την σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών, αναφέρεται σε όλα τα άτομα που αντιμετωπίζουν κάποιου είδους αναπηρία. Συγκεκριμένα αναφέρεται σε άτομα με μακροχρόνιες βλάβες, όπως σωματικές (εγκεφαλική παράλυση, Μυϊκή δυστροφία, Ακρωτηριασμοί, Τετραπληγία), νοητικές (νοητική υστέρηση, αυτισμός, νοητική αναπηρία), πνευματικές, αισθητηριακές κ.ά.. Οι βλάβες αυτές σε αλληλεπίδραση με διάφορα τεχνητά ή μη εμπόδια δύνανται να παρεμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή των ατόμων αυτών στην κοινωνία σε ίση βάση με τα υπόλοιπα μέλη της⁶.

Συμπεριληπτική Εκπαίδευση: Στον όρο περιλαμβάνεται η συνεχής προσπάθεια βελτίωσης του σχολικού περιβάλλοντος, ώστε να διασφαλίζεται η απρόσκοπτη συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία για όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από την εθνικότητα, το φύλο, το κοινωνικό υπόβαθρο, την αναπηρία ή την επίδοση τους. Στόχος της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης είναι όλοι οι μαθητές να απολαμβάνουν το δικαίωμα στην εκπαίδευση, να έχουν δηλαδή την ευκαιρία να μορφωθούν και να αναπτύξουν τις δεξιότητες που είναι απαραίτητες για την μετέπειτα ζωή τους. Πρόκειται για μια ολιστική οπτική της εκπαίδευσης που βασίζεται στην

⁵ (<https://www.right-to-education.org/resource/general-comment-4-article-24-right-inclusive-education#:~:text=General%20Comment%204%3A%20Article%2024%3A%20Right%20to%20Inclusive,Convention%20on%20the%20Rights%20of%20Persons%20with%20Disabilities>. Ανακτήθηκε στις 30-7-2024)

⁶ (European Commission website <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1137> ανακτήθηκε στις 28-7-2024)

ενσωμάτωση όλων των παιδιών στα ίδια σχολεία, δίνοντας πραγματικές ευκαιρίες μάθησης για ομάδες που παραδοσιακά αποκλείονται, όπως τα άτομα με αναπηρίες.

Αποκλεισμός: Ως αποκλεισμός ορίζεται η περιθωριοποίηση ομάδων ή ατόμων καθώς και η στέρηση απόλαυσης δημόσιων αγαθών, στα οποία η ανθρώπινη ιδιότητα και αξιοπρέπεια επιβάλλει την ελεύθερη πρόσβαση. Ο αποκλεισμός αποκτά το περιεχόμενο της αδυναμίας της κοινωνίας να ενσωματώσει τα παιδιά με αναπηρία στο σχολικό περιβάλλον και να τους προσφέρει ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στην εκπαίδευση. Συνεπώς, οι μαθητές αποκλείονται από την διαδικασία ανάπτυξης δεξιοτήτων και αποκόμισης γνώσεων, γεγονός που έχει επιπτώσεις και στην μετέπειτα ζωή τους ως μέλη του κοινωνικού συνόλου⁷.

6. Ειδικότερα Ζητήματα

6.1 Ίση προσβασιμότητα για τα άτομα με σωματική αναπηρία στις σχολικές δομές

Όπως είναι γνωστό, στην κατηγορία των ατόμων με αναπηρία εμπίπτουν και όσοι ζουν με κάποια σωματική αναπηρία που τους εμποδίζει να κινούνται με άνεση όπως οι υπόλοιποι. Τα παιδιά που ανήκουν σε αυτή την κατηγορία δικαιούνται να απολαμβάνουν ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την αποκόμιση γνώσεων που θα τους είναι χρήσιμες στην μετέπειτα ενήλικη ζωή τους ως μέλη της κοινωνίας. Δυστυχώς, όμως, η εκπαιδευτική πραγματικότητα σε πολλά κράτη εμποδίζει την απόλαυση του εν λόγω δικαιώματος.

Ειδικότερα, ένας καθοριστικός παράγοντας για τον αποκλεισμό των μαθητών με αναπηρία θεωρείται η ανεπάρκεια σχολικών δομών, κατάλληλων να υποστηρίξουν τα άτομα με σωματική αναπηρία. Η ομαλή ένταξη των μαθητών με κινητικές αναπηρίες και σχετιζόμενα με αυτές προβλήματα στο γενικό σχολείο της γειτονιάς προϋποθέτει την ύπαρξη κατάλληλης υλικοτεχνικής υποδομής μέσα και έξω από την αίθουσα. Το 2004 διεξήχθη μια έρευνα από τους Sontag, Burke & York, σύμφωνα με τα ευρήματα της οποίας οι εν λόγω μαθητές έχουν να αντιμετωπίσουν, εκτός των άλλων, και πρακτικά θέματα στο σχολείο, όπως για παράδειγμα μεταφορά, γεγονός που καθίσταται πηγή άγχους για τους γονείς. Επιπλέον, παρατηρείται δυσκολία στην

⁷ (IKEE Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης: Διαθέσιμο στο: <https://ikee.lib.auth.gr/record/134331> . (Ανακτήθηκε στις 30-7-2024)

μετακίνηση εντός των χώρων του σχολείου όπως στις τάξεις, στις βιβλιοθήκες, στα γραφεία διδασκόντων, στους χώρους υγιεινής και στα εστιατόρια⁸.

Επιπλέον, κωλύματα συναντώνται και στην μετακίνηση των μαθητών με κινητικά προβλήματα στο εσωτερικό της τάξης. Πιο συγκεκριμένα, καίριο παράγοντα που επηρεάζει την προσβασιμότητα των μαθητών με αναπηρία στην αίθουσα διδασκαλίας αποτελούν οι αποστάσεις μεταξύ των θρανίων. Οι περισσότερες αίθουσες διδασκαλίας δεν είναι δομημένες κατάλληλα, με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται οι μαθητές με κινητικές αναπηρίες να μετακινηθούν είτε προς το θρανίο τους είτε προς άλλους χώρους στο πλαίσιο του μαθήματος (π.χ. στον πίνακα ή σε κάποιο άλλο θρανίο για μια ομαδική εργασία). Έτσι, λαμβάνοντας το παράδειγμα των ατόμων που κινούνται με αναπηρικό αμαξίδιο, η μετακίνηση τους μεταξύ των μικρών κενών ανάμεσα στα θρανία καθίσταται εξαιρετικά δύσκολη και χρονοβόρα. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως τα παραπάνω -η έλλειψη προσβασιμότητας και η εν γένει λανθασμένη διάταξη των αιθουσών διδασκαλίας- έχουν ως αποτέλεσμα οι μαθητές να μην διδάσκονται τη θεμελιώδη σημασία της ένταξης και της ισότητας και τα άτομα με αναπηρία να αισθάνονται ότι δεν ανήκουν στο συγκεκριμένο σχολικό περιβάλλον, νιώθοντας συχνά μειονεκτικά για την αναπηρία τους.

Τα παραπάνω γίνονται τεκμαρτά και από τα αποτελέσματα στατιστικής έρευνας που διενεργήθηκε πρόσφατα από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρία σε διάφορους τομείς της

⁸ (Holloway, S. (2001). The experience of higher education from the perspective of disabled students. *Disability and Society*, 16 (4), 579-615).

καθημερινότητας. Σύμφωνα με αυτά, το 52% των σχολείων δεν είναι προσβάσιμο σε μαθητές με αναπηρικό αμαξίδιο⁹.

6.2 Ένταξη παιδιών με σωματική αναπηρία στο σχολικό πρόγραμμα και ειδικότερα στο μάθημα της φυσικής αγωγής (γυμναστικής)

Η ενσωμάτωση των παιδιών με σωματική αναπηρία στο σχολικό περιβάλλον αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους των Κρατών Μερών προκειμένου να επιτευχθεί το σχέδιο της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης. Σύμφωνα με το άρθρο 24 της Σύμβαση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, τα άτομα με αναπηρία έχουν το δικαίωμα πρόσβασης σε δωρεάν πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση χωρίς καμία απολύτως διάκριση¹⁰ με σκοπό την άμεση και καθολική ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο ως ισότιμα μέλη του.

Βασική προϋπόθεση για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι η διαμόρφωση του σχολικού προγράμματος με βάση τις δυνατότητες και τις δυσκολίες των μαθητών¹¹. Παρά τα άλματα προόδου που ήδη έχουν γίνει προς την κατεύθυνση αυτή, οι μαθητές με αναπηρίες έρχονται καθημερινά αντιμέτωποι με πολλές ακόμη δυσκολίες που άπτονται μεταξύ άλλων και της φύσης του ωρολογίου προγράμματος. Τόσο η δομή του προγράμματος, όσο και οι δραστηριότητες που αυτό περιλαμβάνει δεν διαθέτουν την απαραίτητη πρόβλεψη για τη συμμετοχή των μαθητών στα προβλεπόμενα, με αποτέλεσμα τον αποκλεισμό τους από τα όσα οι λοιποί μαθητές λαμβάνουν μέρος. Επομένως, παρά το γεγονός πως σε θεωρητικό επίπεδο τα παιδιά με σωματικές αναπηρίες έχουν το δικαίωμα να φοιτούν σε σχολεία από κοινού με παιδιά χωρίς αναπηρίες, οι συνθήκες είναι συχνά ακατάλληλες και η παρακολούθηση και ανάπτυξη των δυνατοτήτων και γνώσεων των μαθητών καθίσταται δυσχερής.

⁹ (United Nations Official Website: Department of Economic and Social Affairs: Social Inclusion <https://social.desa.un.org/issues/disability/disability-issues/youth-with-disabilities> (Ανακτήθηκε στις 30-7-2024)

¹⁰ (UNICEF website https://www.unicef.org/eca/sites/unicef.org.eca/files/IE_summary_accessible_220917_0.pdf ανακτήθηκε στις 27-7-2024)

¹¹ (Πανεπιστήμιο Κύπρου Τμήμα επιστημών αγωγής ανακτήθηκε 27-7-2024 https://archeia.moec.gov.cy/mc/663/symeonidou_2018_epimorfosi_diefthynton.pdf)

Τα παραπάνω, άλλωστε, γίνονται τεκμαρτά και εκ των αποτελεσμάτων πρόσφατης στατιστικής έρευνας, η οποία κατέδειξε πως το ποσοστό των παιδιών με αναπηρία που συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι δέκα φορές μικρότερο από το αντίστοιχο που αφορά μαθητές χωρίς αναπηρία. Αιτία του φαινομένου, μάλιστα, θεωρούνται οι διακρίσεις και η ανυπαρξία των απαραίτητων υποδομών ή προβλέψεων του προγράμματος¹².

Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα μαθήματος από το οποίο αποκλείονται τα παιδιά με σωματικές αναπηρίες στα γενικά σχολεία είναι το μάθημα της φυσικής αγωγής (γυμναστικής). Συγκεκριμένα, το εν λόγω μάθημα πραγματοποιείται κατά βάση με τέτοιο τρόπο που οι μαθητές με σωματικές αναπηρίες δυσκολεύονται στις απαιτήσεις του ή αδυνατούν να το παρακολουθήσουν. Στο σημείο αυτό, είναι σημαντικό να αναφερθεί πως σύμφωνα και με την επίσημη ιστοσελίδα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, ο αθλητισμός είναι από τους σημαντικότερους παράγοντες που μπορούν να επιτύχουν την κατάρριψη των στερεοτύπων ενάντια στα άτομα με ειδικές ανάγκες και να προωθήσουν την συμπεριλιπτικότητα στο πλαίσιο της κοινωνίας¹³. Επομένως, κομβικό σημείο στην προσπάθεια ένταξης των μαθητών με αναπηρίες στο ευρύτερο σχολικό περιβάλλον αποτελεί η βελτίωση του μαθήματος της φυσικής αγωγής, ώστε να δομηθεί με πρόγραμμα που θα καλύπτει τις ανάγκες όλων των μαθητών¹⁴ και θα δίνει τη δυνατότητα καθολικής παρακολούθησης και επαφής με τον αθλητισμό.

6.3 Διασφάλιση της ψυχικής και σωματικής ασφάλειας καθώς και της ορθής εκπαίδευσης για τους μαθητές των ειδικών σχολείων.

Το εύρος των προβλημάτων που αφορούν στην ένταξη των παιδιών με αναπηρία στο σχολικό περιβάλλον είναι μεγάλο και άπτεται διάφορους τομείς και επιμέρους δυσχερείς καταστάσεις. Οφείλουμε να επισημάνουμε, όμως, τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζουν στις περιπτώσεις αυτές τα ειδικά σχολεία και

¹² Right to Education Initiative website ανακτήθηκε 27-7-2024 <https://www.right-to-education.org/issue-page/marginalised-groups/persons-disabilities>

¹³ United Nations website ανακτήθηκε 27-7-2024 <https://www.ohchr.org/en/stories/2024/07/promoting-inclusiveness-and-through-sports>

¹⁴ (Patti Rouse Η ένταξη των μαθητών με αναπηρία στη Φυσική Αγωγή <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/PHED355/ENTAXI%20FYSIKH%20AGOGI.pdf>)

να τονίσουμε την σημασία της διαφύλαξης της σωματικής και ψυχικής υγείας των παιδιών που φοιτούν σε αυτά, η οποία αποτελεί μια πρόκληση για τον σύγχρονο άνθρωπο.

Αναφορικά με την ασφάλεια που θα πρέπει να παρέχεται από τα ειδικά σχολεία προς τους μαθητές, συναντώνται πολλά προβλήματα που αφορούν τόσο τον σωματικό όσο και τον ψυχικό τομέα. Αρχικά, όσον αφορά στην σωματική ασφάλεια των μαθητών, συχνό φαινόμενο, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους, είναι η ύπαρξη ξεσπασμάτων μεταξύ των μαθητών, γεγονός που δημιουργεί ένα κλίμα εύφορο για διαφωνίες και καυγάδες. Το αρμόδιο εκπαιδευτικό προσωπικό δεν μπορεί να διαχειριστεί πολλές φορές την κατάσταση, κάτι που έχει ως αποτέλεσμα την πιθανή διακινδύνευση της σωματικής ασφάλειας των μαθητών. Εν συνεχεία, προβλήματα προκύπτουν και όσον αφορά στην διασφάλιση της ψυχικής υγείας των μαθητών, καθώς λόγω της διαφορετικότητας και της ιδιαιτερότητας που έχει κάθε μορφή νοητικής υστέρησης, πιθανές αλλαγές στην καθημερινότητα και τη ρουτίνα των παιδιών, χωρίς ειδικό και εξατομικευμένο τρόπο, μπορούν να προκαλέσουν μεταβολές στον ψυχισμό των μαθητών¹⁵. Εκτός αυτού, η μη παροχή βιωματικής εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης του μαθητικού συνόλου στις διάφορες μορφές αναπηρίας μπορεί να οδηγήσει σε προβληματικές καταστάσεις με άσκηση bullying και ψυχολογικής βίας σε μαθητές με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και αναπηρίες με συνεπαγόμενα αρνητικά αποτελέσματα στην ψυχολογική υγεία των θυμάτων.

Ένα ακόμη ζήτημα που αξίζει να αναφερθεί είναι το περιεχόμενο της εκπαίδευσης που λαμβάνουν τα παιδιά στα ειδικά σχολεία, καθώς και η αντιμετώπιση απ' τους εκπαιδευτικούς. Η συμπεριφορά των παιδιών με νοητική αναπηρία, λόγω χάρη, συχνά επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τα όσα διδάσκονται στην τάξη και από τον τρόπο με τον οποίο αλληλεπιδρούν με τους καθηγητές τους. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που λόγω έλλειψης ειδικών δεξιοτήτων από μέρους των εκπαιδευτικών, ανεπάρκειας προσωπικού και ελλιπούς οργάνωσης της ίδιας της σχολικής δομής δεν παρέχεται εν τέλει ολοκληρωμένη και ορθή εκπαίδευση σε αυτά τα παιδιά ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες τους. Μάλιστα, στη διεξαγωγή έρευνας στις αρχές του 2020 η οποία αφορούσε σε γονείς παιδιών που είναι εγγεγραμμένα σε υπηρεσίες ειδικής αγωγής,

¹⁵ (Unisef Official Website. Διαθέσιμο στο: <https://www.unicef.org/education/inclusive-education> (ανακτήθηκε στις 30-7-2024))

μόλις το 20% ανέφερε ότι το παιδί του έλαβε όλη την υποστήριξη και την εκπαίδευση που έπρεπε να παρέχει το σχολείο, ενώ ένα ποσοστό 39% ανέφερε ότι το παιδί του στην πραγματικότητα δεν έλαβε καμία βοήθεια.

Εν κατακλείδι, προκειμένου όλα τα παιδιά με νοητική και όχι μόνο αναπηρία να απολαμβάνουν το δικαίωμα στην ίση εκπαίδευση, πρέπει να υπάρξει μέριμνα ώστε στα ειδικά σχολεία να διασφαλίζεται η σωματική και ψυχική ασφάλεια των μαθητών, καθώς και να παρέχεται ορθή και ολοκληρωμένη εκπαίδευση. Με αυτόν τον τρόπο θα αποκτήσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που θα τους καταστήσουν χρήσιμα μέλη για την κοινωνία.

7.Ερωτήσεις προς τους συμμετέχοντες και τις συμμετέχουσες

1. Με ποιους τρόπους τα κράτη-μέρη μπορούν να βελτιώσουν τις σχολικές δομές και να προάγουν ευρύτερα την ισότιμη πρόσβαση των ατόμων με σωματική αναπηρία σε αυτές;

2. Πώς μπορούν τα κράτη-μέρη να επιτύχουν την ομαλή ενσωμάτωση των μαθητών με σωματική αναπηρία στο σχολικό ωρολόγιο πρόγραμμα εν γένει και κυρίως στο μάθημα της φυσικής αγωγής (γυμναστικής);

3. Με ποιες ενέργειες μπορεί να διασφαλιστεί από τα κράτη-μέρη η ψυχική και σωματική ασφάλεια, καθώς και η ορθή εκπαίδευση για τους μαθητές που φοιτούν στα ειδικά σχολεία;

8. Ενδεικτικές πηγές για πρόσθετη μελέτη

- Νάσκου - Περράκη Π., Δικαιώματα του Ανθρώπου: Παγκόσμια και περιφερειακή προστασία, Θεωρία και Νομολογία, Εκδόσεις Σάκκουλα, Γ έκδοση 2022, σελ. 406 επ.
- Νάσκου - Περράκη Π., Τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, τ. 3ος, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2023
- Νάσκου - Περράκη Π., Τα Δικαιώματα του Παιδιού, τ. 4ος, Εκδόσεις Σάκκουλα 2023

- ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ (χ.χ.) ΤΑ ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ: ΜΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ. Διαθέσιμο στο: <https://unric.org/el/%CF%84%CE%B1-%CE%B7%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B1-%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B7-%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%B5%CE%B9%CF%83%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CE%BC%CE%B1%CE%B8%CE%B7%CF%84/> Ανακτήθηκε στις 30/07/2024.
- Holloway, S. (2001). The experience of higher education from the perspective of disabled students. *Disability and Society*, 16 (4), 579-615

9. Ηλεκτρονικές Πηγές – Βιβλιογραφία

- (Unisef Official Website. Διαθέσιμο στο: <https://www.unicef.org/education/inclusive-education> (ανακτήθηκε στις 30-7-2024)
- ΙΚΕΕ Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης: Διαθέσιμο στο: <https://ikee.lib.auth.gr/record/134331> . (Ανακτήθηκε στις 30-7-2024)
- United Nations Official Website: Department of Economic and Social Affairs: Social Inclusion <https://social.desa.un.org/issues/disability/disability-issues/youth-with-disabilities> (Ανακτήθηκε στις 30-7-2024)
- Patti Rouse Η ένταξη των μαθητών με αναπηρία στη Φυσική Αγωγή Ανακτήθηκε 27-7-2024 <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/PHED355/ENTAXI%20FYSI%20AGOGI.pdf>)
- Right to Education Initiative website ανακτήθηκε 27-7-2024
- <https://www.right-to-education.org/issue-page/marginalised-groups/persons-disabilities>